

Spring Seminar Series

**Εργαστήριο Μετάφρασης και
Επεξεργασίας του Λόγου**

**Τμήμα Γαλλικής Γλώσσας και
Φιλολογίας ΑΠΘ**

Παρασκευή, 02/2/2024

Η θέση της Ορολογίας στην
Επαγγελματική Μετάφραση

***Ορολογία και μεταφραστική πράξη:
σύγχρονες προσεγγίσεις***

Παναγιώτης Γ. Κριμπάς (Panagiotis G. Krimpas)

Αναπληρωτής Καθηγητής

Σχολή Κλασικών & Ανθρωπιστικών Σπουδών

Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

- Το υλικό στις διαφάνειες 1 – 9 έχει αντληθεί, μαζί με τις σχετικές παραπομπές, από τα κεφάλαια 1 και 2 (συγγραφέας: Π. Γ. Κριμπάς) του συλλογικού έργου: Κριμπάς, Π.Γ., Ε. Λουπάκη, Μ. Πανταζάρα, & Ε. Τζιάφα (2023). *Ζητήματα ορολογίας στη σύγχρονη μεταφραστική πρακτική: Διεπιστημονικές προσεγγίσεις*. Αθήνα: Κάλλιπος, Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις.
<https://dx.doi.org/10.57713/kallipos-128>

Εισαγωγικά

- Οι σχέσεις ανάμεσα στην επιστήμη της ορολογίας και στη θεωρία και πράξη της μετάφρασης είχαν γίνει ήδη αντιληπτές από τον Eugen Wüster (1898-1977), τον «πατέρα» της Ορολογίας.
- Για παράδειγμα, όταν η FIT απηύθυνε έκκληση για τη δημιουργία μιας «Διεθνούς Επιτροπής για τον Συντονισμό των Ορολογικών Δραστηριοτήτων», συνεργάστηκε με τον Wüster (Bühler 1982: 426).

«Πόση» ορολογία;

- Στα περισσότερα ειδικά κείμενα η ορολογία καταλαμβάνει συνήθως μόνο ένα ποσοστό 5-10% (Newmark, 1988: 151), αν και είναι αναμφίβολο ότι υπάρχουν κείμενα με πολύ υψηλότερα ποσοστά ορολογίας.
- Ειδικά οι ανάγκες ενός μεταφραστή σε νομική ορολογία αποτελούν το 89% των συνολικών ορολογικών του αναγκών, σύμφωνα με μία έρευνα (Αλεβαντής 2014).
- Η μετάφραση ειδικών κειμένων απαιτεί συχνά κάποιιο βαθμό εξοικείωσης με βασικές αρχές της Ορολογίας (Terminology).

Ο μεταφραστής ως οροδότης και de facto γλωσσικός σχεδιαστής

- Δεν είναι λίγες οι φορές που ο μεταφραστής ο οποίος μεταφράζει προς λιγότερο ομιλούμενες γλώσσες, όπως π.χ. η νεοελληνική, καλείται να δημιουργήσει ο ίδιος, για πρώτη φορά, έναν όρο, δεδομένου ότι η νέα γνώση παράγεται κυρίως στην αγγλική γλώσσα.
- Σε άλλες περιπτώσεις καλείται απλώς να επιλέξει ανάμεσα σε διαθέσιμους όρους
- Σε κάθε περίπτωση θα πρέπει να είναι εξοικειωμένος με τις αρχές σχηματισμού όρων

Ορολογικά προβλήματα του ειδικού μεταφραστή στο κείμενο-πηγή

- παρουσία περισσότερων όρων (ορολογική συνωνυμία)
- ορολογική ασυνέπεια
- παρουσία ψευδοφίλων όρων (false friends)
- ξενισμοί

Ορολογικά προβλήματα του ειδικού μεταφραστή στο κείμενο-στόχο

- απουσία όρου (ορολογικό κενό)
  - νεολογία;
  - δανεισμός;
  - μεταφραστικός δανεισμός/έκτυπο;
- παρουσία περισσότερων όρων (ορολογική συνωνυμία)
  - ορθός όρος ή καθιερωμένος όρος;
  - εντόπιος όρος ή δάνειος όρος;
  - προσαρμοσμένος όρος ή ξενισμός;
  - είναι πράγματι συνώνυμοι μεταξύ τους δύο (ή περισσότεροι) όροι;
- παρουσία ψευδοφίλιων όρων (false friends)

Αρχές σχηματισμού (και επιλογής) όρων (ISO 704:2009 και ΕΛΟΤ 402:2010)

- διαφάνεια (transparency),
- συνέπεια (consistency)
- γλωσσική καταλληλότητα (appropriateness)
- γλωσσική οικονομία (linguistic economy)
- παραγωγικότητα και συνθετικότητα (derivability and compoundability)
- γλωσσική ορθότητα (linguistic correctness)
- γλωσσική εντοπιότητα (preference for native language).

- Το υλικό στις διαφάνειες 10 – 37 έχει αντληθεί, μαζί με τις σχετικές παραπομπές, από τα κεφάλαια 3 και 5 (συγγραφέας: Μαβίνα Πανταζάρα) του συλλογικού έργου: Κριμπάς, Π.Γ., Ε. Λουπάκη, Μ. Πανταζάρα, & Ε. Τζιάφα (2023). *Ζητήματα ορολογίας στη σύγχρονη μεταφραστική πρακτική: Διεπιστημονικές προσεγγίσεις*. Αθήνα: Κάλλιπος, Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις.
<https://dx.doi.org/10.57713/kallipos-128>

Ο μεταφραστής ως ορογράφος

- Η συστηματική καταγραφή και περιγραφή των όρων που γεννούν διλήμματα επιτρέπει στους μεταφραστές:
  - να καταγράφουν και να συστηματοποιούν την ορολογία
  - να χρησιμοποιούν την ορολογία με συνέπεια σε ένα μεταφραστικό έργο
  - να την αξιοποιούν σε μελλοντικά έργα
  - να βελτιώνουν την ποιότητα του μεταφράσματος
  - να οργανώνουν πιο αποτελεσματικά τη μεταφραστική εργασία τους σε βάθος χρόνου
  - να εργάζονται πιο γρήγορα και αποδοτικά σε μία ή και σε περισσότερες γλώσσες
- Μια καλά οργανωμένη συλλογή ορολογικών πληροφοριών δίνει στους μεταφραστές τη δυνατότητα να παρακολουθούν και να βελτιώνουν την εμπειρογνωσία (expertise) τους σε ένα ορισμένο θεματικό πεδίο, ενώ ταυτόχρονα διευκολύνει την ανταλλαγή ορολογικών πληροφοριών και τη συνεργασία μεταξύ μεταφραστών ή μεταξύ ομάδων μεταφραστών.

Μεταφρασεοστρεφής ορογραφία

- Η μεταφρασεοστρεφής ορογραφία (*translation-oriented terminography*) έχει ως αντικείμενό της όχι μόνο το ορολόγιο ενός θεματικού πεδίου (δηλαδή όρους, ονόματα και σύμβολα), αλλά και το φρασεολόγιο, τα συγκεκριμένα, καθώς και τμήματα των κειμένων αναφοράς.
- Σε πολλές περιπτώσεις, οι μεταφραστές χρειάζεται να αποθηκεύουν ένα σύνολο δεδομένων πολύ μεγαλύτερο από αυτό που αποθηκεύουν συνήθως σε μια απλή λίστα όρων ή σε ένα γλωσσάρι ή, ακόμη, και σε μια μικρή βάση δεδομένων.
- Για τον λόγο αυτό, η πρακτική της μεταφρασεοστρεφούς ορογραφίας περιλαμβάνει την αποθήκευση ορολογικών πληροφοριών σχετικών με το κείμενο, σε ένα προκαθορισμένο μορφότυπο (κατά κανόνα σε ηλεκτρονική μορφή), και επιπλέον την αναγνώριση ειδικών κατηγοριών δεδομένων, οι οποίες πρέπει να περιλαμβάνονται σε κάθε λήμμα (ISO 12616-1:2021, ΕΛΟΤ 1447:2017).

Μεταφρασεοστρεφής ορογραφία: χαρακτηριστικά

- Τα χαρακτηριστικά της μεταφρασεοστρεφούς ορογραφίας που τη διαφοροποιούν από άλλες ορολογικές εργασίες είναι ότι είναι:
  - στοχευμένη, δηλαδή πραγματοποιείται επί τούτω (ad hoc) (χρησιμοποιείται για την καταγραφή συγκεκριμένων ορολογικών προβλημάτων και για τη διασφάλιση της συνέπειας και της ποιότητας του μεταφράσματος)
  - κειμενοκεντρική (σημείο εκκίνησης είναι πάντοτε τα προς μετάφραση κείμενα που ανήκουν σε ορισμένο θεματικό πεδίο)
  - αποκλειστικά περιγραφική (ο μεταφραστής δεν είναι αρμόδιος για την τυποποίηση των όρων, παρά μόνο για την περιγραφή και τεκμηρίωσή τους).
- Έτσι, οι ορολογικές πληροφορίες που περιέχονται σε ένα κείμενο πρέπει να αναγνωρίζονται και να καταγράφονται σύμφωνα με προκαθορισμένα κριτήρια. Στη συνέχεια, οι πληροφορίες αυτές πρέπει να μελετώνται και να τεκμηριώνονται με τη χρήση αξιόπιστων και έγκυρων πηγών. Σε περιπτώσεις όπου ο μεταφραστής δεν μπορεί να αποκτήσει πρόσβαση σε τέτοιες πηγές, συνιστάται να συνεργάζεται με τους ειδικούς του εκάστοτε θεματικού πεδίου προκειμένου να βρει τρόπους που θα συμβάλουν στην ενδεδειγμένη μετάφραση των ορολογικών πληροφοριών (ΕΛΟΤ 1447:2017).

Κατηγορίες ορολογικών δεδομένων

- **Δεδομένα που σχετίζονται με τις έννοιες**

- Πληροφορίες που σχετίζονται με τις έννοιες και που είναι συνήθως ανεξάρτητες από τη γλώσσα. Οι έννοιες ταυτοποιούνται με βάση το θεματικό πεδίο και υποπεδίο στο οποίο ανήκουν, περιγράφονται μέσω γλωσσικών (ορισμός, σημειώσεις, εξηγήσεις) ή και εξωγλωσσικών πληροφοριών (εικόνες, σχήματα, πίνακες, πολυμεσικό υλικό) και εντάσσονται σε ένα σύστημα εννοιών αναπτύσσοντας ένα πλέγμα σχέσεων με τις υπόλοιπες έννοιες του πεδίου.

- **Δεδομένα που σχετίζονται με τους όρους**

- Πληροφορίες που σχετίζονται με τους ίδιους τους όρους και που καταγράφονται πάντοτε ανά γλώσσα. Οι πληροφορίες αυτές μπορεί να είναι γραμματικές (γραμματική κατηγορία), μορφοσυντακτικές (μορφή όρου, τύπος όρου), πραγματολογικές (χρήση όρου), συγκειμενικές (παραδείγματα χρήσης από αυθεντικά κείμενα), τυποποιητικές (διαβάθμιση αποδεκτότητας όρου, κατάσταση όρου στο πλαίσιο του ορολογικού σχεδιασμού) και, τέλος, διαγλωσσικές (σχέσεις ισοδυναμίας όρων μεταξύ γλωσσών).

- **Δεδομένα που σχετίζονται με τη διαχείριση της ορολογικής εργασίας**

- Διαχείριση αφενός της ίδιας της ορολογικής εργασίας (εγγραφή, επεξεργασία, επικαιροποίηση και συντήρηση των λημμάτων) και αφετέρου των πηγών τεκμηρίωσης των ορολογικών πληροφοριών (π.χ. έργα αναφοράς, σχετική βιβλιογραφία, ειδικοί που ρωτήθηκαν). Η ορθή διαχείριση των πληροφοριών που αφορούν τις πηγές και τις παραπομπές είναι ιδιαίτερα σημαντική, καθώς αυξάνει την αξιοπιστία των ορολογικών πληροφοριών και, ταυτόχρονα, διευκολύνει την ανάκτηση και την ανταλλαγή τους από τους χρήστες. Αντίθετα, οι πληροφορίες που αφορούν τη ροή και οργάνωση της ορολογικής εργασίας δεν απευθύνονται στους χρήστες, αλλά στην ομάδα εργασίας που έχει αναλάβει το έργο, ιδιαίτερα όταν πρόκειται για ογκώδες έργο με μεγάλη χρονική διάρκεια (Κατσογιάννου 2004: 189).

Σύνταξη ορολογικού δελτίου

- Ο κύριος τρόπος καταγραφής των ορολογικών δεδομένων είναι το ορολογικό δελτίο:
  - θεματικά πεδία στα οποία ανήκει η εκάστοτε έννοια
  - γλώσσες στις οποίες κατασημαίνεται η έννοια
  - όροι που κατασημαίνουν την έννοια σε καθεμιά από αυτές τις γλώσσες
  - ορισμός της έννοιας (ή οποιοδήποτε άλλο είδος κειμενικής υποστήριξης)
  - πηγές που τεκμηριώνουν αυτές τις πληροφορίες. (Pavel & Nolet 2001: 9, Βαλεοντής & Κριμπάς 2014: 262)
- Κάθε έννοια αποτελεί αντικείμενο χωριστού ορολογικού δελτίου.
- Η δομή του ορολογικού δελτίου μπορεί να ποικίλλει (π.χ. ανάλογα με τον αριθμό και τη φύση των πεδίων, το είδος της χρήσης για την οποία προορίζεται κ.λπ.).
  - Είναι σημαντικό να υπάρχει τυποποίηση και ομοιογένεια όσον αφορά το περιεχόμενο κάθε πεδίου πληροφοριών και τον τρόπο σύνταξης και παρουσίασης των δεδομένων.
  - Η τυποποίηση είναι απαραίτητη εντός του ίδιου δελτίου και, ακόμη περισσότερο, στην προοπτική συγκέντρωσης δελτίων διαφορετικής προέλευσης (Gouadec 1990: 39).
- Τα ορολογικά δελτία τηρούνται πλέον μόνο ηλεκτρονικά (είτε σε απλά υπολογιστικά φύλλα τύπου Excel, είτε σε βάσεις δεδομένων, π.χ. MultiTerm ή Access).

Ο μεταφραστής ως χρήστης ορολογικών προϊόντων

- Μορφή: έντυπα, ηλεκτρονικά
- Γλωσσική κάλυψη: μονόγλωσσα, δίγλωσσα, πολύγλωσσα
- Θεματική κάλυψη: μονοθεματικά, πολυθεματικά
- Προσέγγιση: περιγραφικά, ρυθμιστικά
- Διάταξη λημμάτων: αλφαβητικά, θεματικά
- Είδος πληροφορίας
  - Ονοματολογία
  - Γλωσσάρια όρων
  - Λεξιλόγια
  - Ορολογικά λεξικά
  - Βάσεις ορολογικών δεδομένων
  - Θησαυροί όρων
  - Ψηφιακοί ορολογικοί πόροι: ελεγχόμενα λεξιλόγια, ταξινομίες, οντολογίες

Εργαλεία υποστήριξης της ορολογικής αναζήτησης (1)

- Ο μεταφραστής χρειάζεται άμεση και γρήγορη πρόσβαση σε περισσότερες πηγές τεκμηρίωσης κατά την ορολογική αναζήτηση. Έτσι, πολλά προγράμματα μεταφραστικού περιβάλλοντος ενσωματώνουν τη δυνατότητα παράλληλης αναζήτησης σε εξωτερικές πηγές.
- Παράδειγμα: Wordfast Anywhere (δωρεάν), με πρόσβαση, μεταξύ άλλων, σε
  - Google
  - Google translate
  - WordReference
  - The Free Dictionary
  - IATE
  - Proz.com
  - Linguee
  - Glosbe.

Εργαλείο πολλαπλής αναζήτησης μέσω προγράμματος μετάφρασης Wordfast Anywhere. (ΠΗΓΗ: <https://www.freetm.com/>)

Translation memory EN>EL brussels : 13 private TUs

This is the **document pane**. It is empty now. You can either:

- Choose a recent document from the *File* menu
- Use the *File* menu option *Upload Document File* to upload a document
- Use the *File* menu option *Upload using Clipboard* to type and upload text
- Drag and drop a document here (for browsers supporting HTML5: IE10+, FF3.5+, C

Then press Alt+Down to start a translation session

Wordfast Anywhere configuration

Configure Web search URLs on language pair **EN>EL**

► Help

First Search Engine Proz-En-Gr

Friendly name: Proz-En-Gr **From:** doikasspiros@hotmail.com

Second Search Engine InterActive Terminology for Europ

Friendly name: InterAc **From:** suppot.anywhere@wordfast.net

InterActive Terminology for Europ
Inactive
InterActive Terminology for Europ
Google Translate
linguee2
ProZ.com
linguee
wordreference
google
wordreference2
Multitran
Google Translate Multilang
Diki.pl
Glosbe all language pairs
WordReference EN>IT
linguee_NLES
Google.com
Ling
Yandex.Dictionary
TheFreeDictionary
linguee_ESNL

Εργαλεία υποστήριξης της ορολογικής αναζήτησης (2)

- Υπάρχουν, επίσης, εργαλεία που παρέχονται αυτόνομα ως εφαρμογές που βασίζονται στο διαδίκτυο, τα οποία, μέσω του ιστοτόπου τους, παρέχουν δυνατότητα ταυτόχρονης αναζήτησης σε ένα σύνολο προεπιλεγμένων λεξικών και εμφανίζουν τα αποτελέσματα της αναζήτησης συγκεντρωμένα σε μία σελίδα.
- Παραδείγματα:
  - OneLook (<https://www.onelook.com/>), που αντλεί δεδομένα από 1.061 διαδικτυακά λεξικά και άλλα γλωσσικά εργαλεία αναφοράς (δωρεάν)
  - MagicSearch154 (<https://magicsearch.org/>), εργαλείο δίγλωσσης αναζήτησης πολλαπλών πηγών σε πολλούς γλωσσικούς συνδυασμούς (δωρεάν). Το MagicSearch δημιουργήθηκε από τον Σπύρο Δόικα το 2011, στην ελληνική μεταφραστική πύλη Translatum, ενώ από τον Δεκέμβριο του 2015 λειτουργεί στον δικό του ιστότοπο. Οι δυνατότητες που προσφέρει παρουσιάζονται αναλυτικά εδώ: <https://www.translatum.gr/forum/index.php?topic=405953.0> Το εργαλείο ενσωματώνεται ως πρόσθετο σε σουίτες εφαρμογών, π.χ. Trados Studio (με χρήση του plug-in Web Lookup), Word (με μακροεντολή)
- Τα δύο αυτά εργαλεία, όπως και άλλα, μπορούν να προστεθούν στη γραμμή συνδέσμων του προγράμματος περιήγησης επιτρέποντας στον χρήστη να πραγματοποιεί αναζητήσεις επιλέγοντας έναν όρο κατά την περιήγηση και πατώντας τον σύνδεσμο.

Εργαλείο πολλαπλής αναζήτησης μέσω διαδικτύου MagicSearch. (ΠΗΓΗ: <https://magicsearch.org/>)

MagicSearch

English ↔ Greek Search Mode: One Page ON Sticky:

IATE Wordreference Teleterm Translatum forum Inforterm Perseus Ismagnesia Translatum Google ProZ Linguae Microsoft MyMemory Glosbe
Babelnet Panlex Babla Dict.com Sensagent Eudict.com Google Translate Dict.cc Multitran ?

Add to [Chrome](#) - [Firefox](#) - [SDL Studio](#) - [Any Browser](#) - [Word](#) - [Your Site](#)

Search multiple sources (dictionaries, corpora, machine translation engines, fora, search engines) with a single click with this multilingual metasearch engine. Select a language pair and submit a search. MagicSearch will display a single scrollable page with multiple sources. You can click on each source button as it changes its colour (=loads) to move to the respective source. MagicSearch remembers the language pair you selected the next time you visit the site (using a cookie).

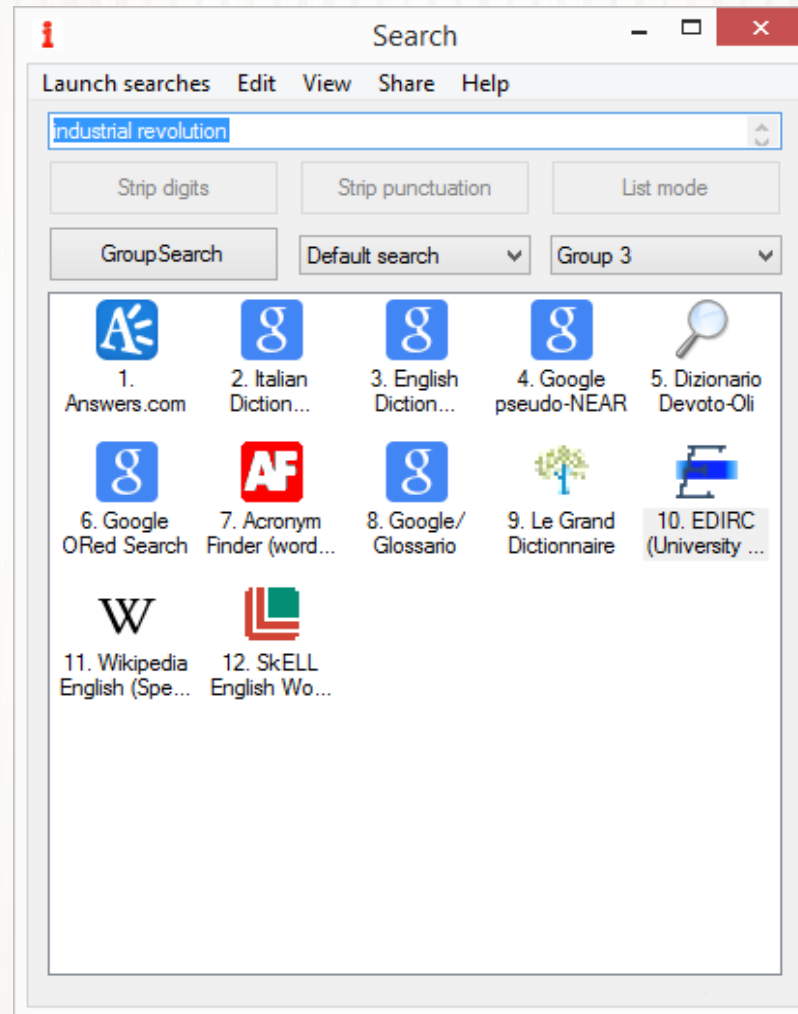
You can customize the order of the dictionaries, as well as add/remove dictionaries (just click on the gear icon to display the settings).

There is also a [Chrome](#) extension you can install (then press ALT+double click on a word to look it up); or, and this is easier, just select your language pair, click on the [Any Browser](#) link and then drag the language pair link to your [links bar](#). Each time you select a word and click on that link on your links bar, it will open a new tab with search results of that specific language pair. If you search for another word, the existing browser tab will refresh with the new search results. For more info, visit the [Help](#) page

Εργαλεία υποστήριξης της ορολογικής αναζήτησης (3)

- Άλλα αυτόνομα εργαλεία απαιτούν εγκατάσταση τοπικά στον υπολογιστή μας και τρέχουν μέσω MS Office.
- Παραδείγματα:
  - WordWeb (<https://wordweb.info/>), συνδυασμός λεξικού και θησαυρού συνωνύμων και αντωνύμων, που λειτουργεί, με ή χωρίς σύνδεση στο διαδίκτυο, σε αρχεία οποιουδήποτε μορφότυπου
  - IntelliWebSearch (<https://www.intelliwebsearch.com/>), που παρέχει τη δυνατότητα ατομικής επιλογής των πηγών που θα περιλαμβάνει.

Εργαλείο πολλαπλής αναζήτησης για εγκατάσταση *IntelliWebSearch*.
(ΠΗΓΗ: <https://www.intelliwebsearch.com/>)

Εργαλεία υποστήριξης της ορολογικής αναζήτησης (4)

- Εξίσου χρήσιμα για την ορολογική αναζήτηση και τεκμηρίωση είναι τα εργαλεία που επιτρέπουν ταυτόχρονη αναζήτηση σε περισσότερα κείμενα.
- Ένα εργαλείο διαχείρισης επιστημονικής βιβλιογραφίας όπως π.χ. το Mendeley (<https://www.mendeley.com/>) μπορεί να χρησιμεύσει ως πολύτιμο εργαλείο και για τη μετάφραση, καθώς επιτρέπει την αποθήκευση και διαχείριση κειμένων σε περισσότερες γλώσσες, θεματικά πεδία, αλλά και μορφότυπα (pdf, word κ.ά.).
- Με την εφαρμογή αυτή, είτε τοπικά με εγκατάσταση (Mendeley Desktop) είτε διαδικτυακά (Mendeley Web), μπορεί κανείς να αποθηκεύσει έγγραφα από το διαδίκτυο (π.χ. επιστημονικά άρθρα, περιλήψεις, διατριβές κ.λπ.), να τα οργανώσει σε φακέλους (π.χ. ανά θεματικό πεδίο) και να προσθέσει σε αυτά δικές του σημειώσεις, υπογραμμίσεις και ετικέτες, δημιουργώντας έτσι τη δική του βάση δεδομένων από την οποία μπορεί να αντλήσει ορολογία, αλλά και γλωσσικές πληροφορίες για τη χρήση των όρων (συγκειμενικές, υφολογικές και πραγματολογικές πληροφορίες, στοιχεία σχετικά με τις γλωσσικές συμβάσεις). Στη συνέχεια, μπορεί να πραγματοποιήσει ταυτόχρονη αναζήτηση σε όλα τα κείμενα, να τα αποθηκεύσει ως βιβλιογραφικές αναφορές ή και να τα μοιραστεί με άλλους.

Ο μεταφραστής ως διαχειριστής ορολογίας

- Σχεδόν όλα τα εμπορικά προγράμματα μεταφραστικού περιβάλλοντος (π.χ. Trados Studio, Wordfast Professional, Déjà Vu, MemoQ) παρέχουν ενσωματωμένα εργαλεία διαχείρισης της ορολογίας. Μια εξαιρετικά χρήσιμη λειτουργία των προγραμμάτων μεταφραστικής μνήμης είναι η αυτόματη αναζήτηση ορολογίας στα λεγόμενα «γλωσσάρια», δηλαδή τις ορολογικές βάσεις ή αλλιώς *ορολογικές μνήμες (term memories)*.
- Με αυτά τα εργαλεία ο μεταφραστής μπορεί να εισαγάγει στο πρόγραμμα μετάφρασης που χρησιμοποιεί γλωσσάρια που του δίνονται από τον πελάτη ή τον εντολέα της μετάφρασης, που τα δημιούργησε ο ίδιος ή που τα βρήκε έτοιμα στο διαδίκτυο. Τα γλωσσάρια μπορεί να είναι σε διάφορα μορφότυπα (.txt, .doc, .xls, .html). Σε αυτά μπορεί να προσθέσει νέους όρους κατά τη διάρκεια της μεταφραστικής εργασίας.
- Επίσης, σε πιο προχωρημένα συστήματα (π.χ. MultiTerm), μπορεί για κάθε όρο να συμπεριλάβει πρόσθετες πληροφορίες: το όνομα του έργου, του πελάτη και του θεματικού πεδίου, γραμματικές πληροφορίες (γένος), ορισμό, συντομομορφές (ακρωνύμιο ή συντετμημένη μορφή), εικόνες κ.λπ.

Εργαλεία και συστήματα διαχείρισης ορολογίας (1)

- Τα συστήματα διαχείρισης ορολογίας μπορεί να προσφέρουν διαφορετικές δυνατότητες στον χρήστη. Οι βασικές λειτουργίες ενός ολοκληρωμένου συστήματος διαχείρισης ορολογίας περιγράφονται αναλυτικά από τους Kageura & Marshman (2019: 66-68) και συνοψίζονται ως εξής:
- **Βασικές λειτουργίες** **Σύντομη περιγραφή**
- Δόμηση δεδομένων Εργαλεία που βοηθάνε τον χρήστη να δημιουργήσει δομημένα ορολογικά δελτία με πεδία για τις διάφορες κατηγορίες ορολογικών δεδομένων. Η μορφή μπορεί να ποικίλλει από πολύ απλό γλωσσάρι (OmegaT) μέχρι σύνθετη βάση δεδομένων (MultiTerm).
- Επεξεργασία δεδομένων Εργαλεία για παραχώρηση δικαιωμάτων πρόσβασης, θέασης και/ή επεξεργασίας σε άλλους χρήστες.
- Δημιουργία βάσης όρων Εργαλεία για τη δημιουργία ορολογικών δελτίων μέσω αναζήτησης στη μεταφραστική μνήμη και/ή αυτόματης εξαγωγής όρων.

Εργαλεία και συστήματα διαχείρισης ορολογίας (2)

- Αναζήτηση
Εργαλεία αναζήτησης σε μία ή περισσότερες βάσεις όρων με διάφορες λειτουργικότητες όπως: πλήρεις ή κατά προσέγγιση αντιστοιχίες όρων, αναζήτηση ανά θεματικό πεδίο και/ή στο εσωτερικό του δελτίου, δυνατότητα φιλτραρίσματος των αποτελεσμάτων, π.χ. ανά θεματικό πεδίο ή ανά πελάτη, δυνατότητα εξαγωγής μέρους ή όλων των ορολογικών δεδομένων και εξατομίκευση του εξαγόμενου μορφότυπου (π.χ. για δημιουργία λεξιλογίων ή γλωσσαρίων).
- Αυτόματη ανάκληση και αντικατάσταση όρων
Εργαλεία προμετάφρασης κειμένου ή αυτόματης αντικατάστασης των όρων που εντοπίζονται στη βάση όρων που είναι διαθέσιμη και ενεργοποιημένη για το συγκεκριμένο έργο, είτε ταυτόχρονα είτε ανεξάρτητα από τη μεταφραστική μνήμη.

Εργαλεία και συστήματα διαχείρισης ορολογίας (3)

- Οι μεταφραστές μπορεί να δημιουργούν γλωσσάρια σε διάφορα μορφότυπα (σε πίνακες στο Word, σε φύλλα του Excel, σε αρχεία tab-delimited ή .csv κ.ά.), αλλά για να τα ενσωματώσουν σε ένα πρόγραμμα μεταφραστικού περιβάλλοντος θα πρέπει να τα μετατρέψουν πρώτα σε αρχεία ορολογικής βάσης.
  - Παράδειγμα: Glossary Converter (<https://www.cerebus.de/>) που μετατρέπει απλά αρχεία Excel σε ορολογική βάση για το Trados Studio.
- Μπορεί κανείς να δημιουργήσει περισσότερες ορολογικές βάσεις ανάλογα με το θεματικό πεδίο και/ή τον πελάτη του έργου. Αυτή η τεχνική επιτρέπει την εφαρμογή ειδικής ορολογίας για κάθε πελάτη ή για κάθε έργο. Μπορεί να ανοίξει κανείς περισσότερα γλωσσάρια ταυτόχρονα, ώστε να διευρύνει την αναζήτηση όρων. Σε αντίθεση με τις μεταφραστικές μνήμες που είναι δίγλωσσες, οι ορολογικές βάσεις και τα γλωσσάρια μπορούν να είναι πολύγλωσσα.
- Στο τέλος, ο μεταφραστής μπορεί να πραγματοποιήσει έλεγχο της ορολογίας του κειμένου που μόλις έχει μεταφράσει. Για κάθε όρο στο κείμενο-πηγή που υπάρχει ήδη στην ορολογική βάση, το εργαλείο επαληθεύει ότι η μετάφραση του όρου όπως δίνεται από το γλωσσάριο βρίσκεται έχει ακριβώς αυτή τη μορφή μέσα στο κείμενο-στόχο

Εργαλεία και συστήματα διαχείρισης ορολογίας (4)

- Εκτός από τα εμπορικά προϊόντα, όπως είναι το γνωστό MultiTerm, το οποίο διατίθεται είτε ενσωματωμένο στο Trados Studio είτε και αυτόνομα, υπάρχουν αρκετές εφαρμογές διαχείρισης ορολογίας διαθέσιμες στο διαδίκτυο: άλλες παρέχονται δωρεάν (π.χ. Syn-Tactic), άλλες με αμοιβή ανάλογα με τη χρήση (π.χ. Termbases, LingoLexicool), ενώ άλλες αξιοποιούν το υπολογιστικό νέφος (π.χ. TermWiki, TaaS).
- Οι εφαρμογές του νέφους (cloud-based) επιτρέπουν την απόκτηση, τον διαμοιρασμό και την επαναχρησιμοποίηση της ορολογίας στις εφαρμογές των χρηστών, καθώς και τη συνεργατική επικαιροποίηση των ορολογικών δεδομένων από τους ίδιους τους χρήστες. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το λογισμικό TaaS (Terminology as a Service) που αναπτύχθηκε και υλοποιήθηκε στο πλαίσιο ευρωπαϊκού προγράμματος (Gornostay et al., 2013).
- Για εκπαιδευτικούς σκοπούς, πολλά πανεπιστήμια αναπτύσσουν ολοκληρωμένα περιβάλλοντα διαχείρισης ορολογίας (π.χ. Biomettico, βλ. Boudreau & Vandaele 2007), τα οποία σε κάποιες περιπτώσεις τα διαθέτουν επ' αμοιβή σε τρίτους (π.χ. Terminus).
- Ένα χρήσιμο στοιχείο για εκπαιδευόμενους αλλά και επαγγελματίες μεταφραστές είναι ότι στις διαθέσιμες μέσω διαδικτύου εφαρμογές μπορεί κανείς να έχει πρόσβαση και σε έτοιμες συλλογές ή βάσεις όρων που προσφέρουν οικειοθελώς άλλοι χρήστες της εφαρμογής.

Παράδειγμα περιβάλλοντος διαχείρισης ορολογίας: MultiTerm

SDL MultiTerm - Volkswagen Chassis Terms

Termbase Edit Search Navigation View Tools Help

(No input model)

German English Flags layout 100 (No filter)

Terms

Browse

- Achsgelenk
- Achslast
- Achslenker
- Achsschenkel
- Achsträger
- Achszapfen
- adaptives Dämpfungssystem
- ADS
- AFS
- Aggregateträger
- AHK
- aktive Fahrwerkstabilisierung
- aktive Hinterachskinematik
- Allrad
- Allradantrieb
- Anschlagpuffer**
- AR
- Aufhängung
- Ausgleichsgetriebe
- Ausgleichssperre
- Außenrohr
- automatische Niveauregulierung
- Behälterrohr
- Bodenventil
- Bremsscheibe
- Chassis
- Dämpferbein
- Dämpferlager
- Dämpferpatrone
- Dämpferstelze
- Dämpfungspatrone
- Dämpfungsstrebe
- Dichtbalg

Browse | Hitlist | Termbases

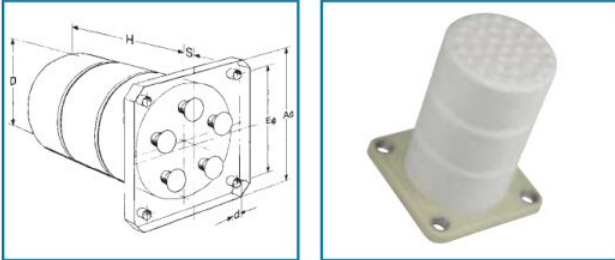
Terms

Catalog

Anschlagpuffer

Entry number: 12

Graphic:

Subject: Chassis, Body
Project: TEIVON
Source of graphic: http://www.fetech.de/produkte/apqg/anschlagpuffer_aus_fetechzell-anschlagpuffer_mit_quadratischer_grundplatte.pdf (Stand: 08.12.2009)

German

Anschlagpuffer

Review status: confirmed
Source of term: [SCHMITT 2004](#) und <http://www.fetech.de/glossar/index.php> (Stand: 08.12.2009)
Definition: Anschlagpuffer [...] dienen zur Energieaufnahme von Aufprall oder Aufschlag einer beweglichen Masse auf eine ruhende Masse.
Source of definition: <http://www.fetech.de/glossar/index.php> (Stand: 08.12.2009)
Comment: typischerweise ein Gummikegel

English

bump stop

Review status: confirmed
Source of term: [SCHMITT 2004](#)
Context: It is often assumed the bump stops' only purpose is to stop the suspension bottoming out and hitting the shock or touching the bodywork, however another important function of the bump stop is to ramp up the spring rate as a supplementary spring to gain full suspension travel.
Source of context: <http://www.fulcrumsuspensions.com.au/grahams-corner.html> (Stand: 09.12.2009)

Πανεπιστημιακές διαδικτυακές πλατφόρμες για διαχείριση ορολογίας και μετάφραση

- **Terminus: web application for corpus and terminology management**
- (Universitat Pompeu Fabra, Ισπανία) (επί πληρωμή)
- <http://terminus.iula.upf.edu/cgi-bin/terminus2.0/terminus.pl>
- **Base ARTES: Aide à la rédaction de textes scientifiques**
- (Université de Paris, Γαλλία) (δωρεάν)
- <https://artes.app.univ-paris-diderot.fr/artes-symfony/web/app.php>
- **Biomettico: un outil pour les traducteurs en biomédecine**
- (Université de Montréal, Καναδάς) (δωρεάν)
- <http://biomettico.org/>
- **SierTerm: collaborative platform for term creation and management for translators working in the**
- fields of Intelligent Systems and Renewable Energies
- (Universidad Europea, Ισπανία) (δωρεάν)
- <https://sierterm.es/?lang=en>

Ο μεταφραστής ως υπεύθυνος διασφάλισης ποιότητας της ορολογίας

- Η διασφάλιση ποιότητας (*Quality Assurance, QA*) αποτελεί σημαντικό στάδιο της μεταφραστικής διαδικασίας, καθώς επιτρέπει τον έλεγχο και τη βελτίωση όσον αφορά την ακρίβεια της μετάφρασης αλλά και τη συνέπεια στη χρήση της ορολογίας. Όπως ορίζεται στο Διεθνές Πρότυπο ISO 17100 σχετικά με τις υπηρεσίες μετάφρασης:
  - [ο] μεταφραστής πρέπει να μεταφράζει σύμφωνα με τον σκοπό του μεταφραστικού έργου, συμπεριλαμβανομένων των γλωσσικών συμβάσεων της γλώσσας στόχου και των σχετικών προδιαγραφών του έργου. Καθ' όλη τη διάρκεια της εν λόγω διεργασίας, ο μεταφραστής πρέπει να παρέχει την υπηρεσία σε συμμόρφωση με το παρόν Διεθνές Πρότυπο σε ό,τι αφορά τα ακόλουθα [μεταξύ άλλων] τη συμμόρφωση με την ειδική ορολογία του θεματικού πεδίου και την ορολογία πελάτη και/ή οποιοδήποτε άλλο υλικό αναφοράς και τη διασφάλιση της ορολογικής συνέπειας κατά τη μετάφραση. (ΕΛΟΤ EN ISO 17100:2016)
- Κατά τη φάση της επιμέλειας του τελικού μεταφράσματος, οι μεταφραστές/επιμελητές/αναθεωρητές χρησιμοποιούν τις βάσεις ορολογικών δεδομένων για να επιβεβαιώσουν και να ελέγξουν τις μεταφραστικές επιλογές ή να προβούν σε διορθώσεις. Πολλά προγράμματα μεταφραστικού περιβάλλοντος (π.χ. Trados Studio, Transit) καθώς και ανεξάρτητα εργαλεία (ApSIC Xbench, QA Distiller, ErrorSpy) παρέχουν λειτουργίες ελέγχου ποιότητας του κειμένου. Εκτός από ορθογραφική διόρθωση, αυτά τα προγράμματα μπορούν να ελέγξουν ότι οι αριθμοί είναι όμοιοι στα δύο κείμενα, πηγή και στόχο, και ότι έχουν την ίδια μορφοτύπηση. Μπορούν να ελέγχουν και να διορθώνουν αυτόματα τη στίξη στο τέλος της πρότασης, τα παραπανίσια κενά, τα πεζά/κεφαλαία, τα σημεία σήμανσης και την ορολογία. Όλοι αυτοί οι αυτόματοι έλεγχοι επιτρέπουν τη βελτίωση της ποιότητας του μεταφρασμένου κειμένου, ενώ παράλληλα βοηθούν στην εξοικονόμηση χρόνου και προσπάθειας στο στάδιο της επιμέλειας του κειμένου.

Εργαλεία επαλήθευσης ορολογίας και διασφάλισης ποιότητας

- Γενικής χρήσης: π.χ. Quality Cross Check (<https://www.paspartutranslations.com/quality-cross-check/>)
- Ειδικά για επαλήθευση της ορολογίας: π.χ. Kalcium Checkterm (<https://kaleidoscope.at/en/products/checkterm/>)
- Με παράλληλη διαχείριση ορολογίας: π.χ. Xbench (<https://www.xbench.net/>)
  - ο χρήστης μπορεί να προβεί και σε βασική διαχείριση του υλικού ορολογίας που διαθέτει, εισάγοντας όλες τις βάσεις ορολογίας που χρειάζεται στο εργαλείο για να μπορεί να πραγματοποιεί αναζητήσεις σε όλες μαζί από ένα σημείο. Μπορεί, επίσης, να εξαγάγει όλο το υλικό του σε μορφή μεταφραστικής μνήμης (.tmx) ή απλού αρχείου (.txt), και άρα να δημιουργήσει περαιτέρω υλικό όπως μεταφραστικές μνήμες ή γλωσσάρια.

Κριτήρια ποιότητας ορολογικών πόρων και εργαλείων (1)

- Οι ορολογικοί πόροι και τα ορολογικά εργαλεία πρέπει να πληρούν τα ακόλουθα πέντε κριτήρια ποιότητας (Warburton 2017):
- **α. Διαλειτουργικότητα (interoperability)**
  - Η διαλειτουργικότητα επιτρέπει τον διαμοιρασμό και την επαναχρησιμοποίηση των ορολογικών πόρων από ένα μεγαλύτερο σύνολο χρηστών. Διαλειτουργικότητα είναι η δυνατότητα ενός προϊόντος ή συστήματος να συνδέεται και να λειτουργεί με άλλα συμβατά πληροφορικά συστήματα ή περιβάλλοντα. Κάτι τέτοιο προϋποθέτει κοινά σχήματα μεταδεδομένων και πρότυπα συμβατότητας που εξασφαλίζουν ομοιόμορφη πρόσβαση στο υλικό και επιτρέπουν την αναπαράσταση, τη διαχείριση και την ανταλλαγή πληροφοριών πολλών διαφορετικών τύπων ψηφιακού περιεχομένου. Ειδικά για τις βάσεις ορολογικών δεδομένων εφαρμόζεται το πρότυπο TermBase eXchange (TBX) (Melby, 2014), ένα μορφότυπο διαλειτουργικότητας δεδομένων σε γλώσσα XML σύμφωνα με το διεθνές πρότυπο ISO 30042 (<https://www.tbxinfo.net/tbxabout/>)
- **β. Επαναπροσδιορισμός χρήσης (repurposability)**
  - Ένας ορολογικός πόρος θα πρέπει να έχει τη δυνατότητα να επαναχρησιμοποιηθεί σε πολύ περισσότερες εφαρμογές ή διαδικασίες από εκείνες για τις οποίες είχε σχεδιαστεί αρχικά, πολύ συχνά ακόμη και άσχετες με τη μετάφραση. Για να επιτευχθεί αυτό με το ελάχιστο δυνατό κόστος, πρέπει να έχει προβλεφθεί ποιες μπορεί να είναι οι νέες χρήσεις, τι είδους και πόσο πιθανές ή συχνές είναι. Κάτι τέτοιο επηρεάζει σημαντικά την επιλογή των όρων που θα συμπεριληφθούν σε αυτόν. Προκειμένου να είναι αποτελεσματικός και αποδοτικός σε νέες πιθανές χρήσεις, απαιτείται αφενός συμβατότητα ως προς τη δομή των δεδομένων και αφετέρου επάρκεια ως προς τις πληροφορίες που περιέχει.
- **γ. Επεκτασιμότητα (extensibility)**
  - Ένας ορολογικός πόρος θα πρέπει να έχει τη δυνατότητα να επεκταθεί προκειμένου να εξυπηρετήσει νέες ανάγκες. Κάτι τέτοιο επηρεάζει την επιλογή των συστημάτων διαχείρισης ορολογίας που θα χρησιμοποιηθούν και προτιμούνται συστήματα που λειτουργούν αυτόνομα, είναι ανοικτού πηγαίου κώδικα (*open source*) ή διαθέτουν ανοιχτή διεπαφή προγραμματισμού εφαρμογών (*application programming interface, API*)

Κριτήρια ποιότητας ορολογικών πόρων και εργαλείων (2)

• **δ. Αντιπροσωπευτικότητα (representativeness)**

- Ένας ορολογικός πόρος θα πρέπει να είναι αντιπροσωπευτικός σε μέγεθος και περιεχόμενο του σώματος κειμένων (corpus) που διαθέτει η συγκεκριμένη εταιρεία. Κάτι τέτοιο προϋποθέτει την υιοθέτηση εργαλείων και μεθόδων που χρησιμοποιούνται στη γλωσσολογία σωμάτων κειμένων. Ένα σημαντικό ζήτημα είναι τι θα θεωρηθεί «όρος» και τι πρέπει, εντέλει, να περιληφθεί σε μια βάση ορολογικών δεδομένων μιας εταιρείας. Πολλές φορές, εκτός από τους καθαυτό όρους όπως έχουν ήδη οριστεί σύμφωνα με τη θεωρία της ορολογίας, αυτές οι βάσεις συμπεριλαμβάνουν και *ονοματισμένες οντότητες (named entities)*, όπως ονομασίες κάθε είδους, ημερομηνίες, γεγονότα κ.λπ. Οι όροι είναι οι πιο εύκολα αναγνωρίσιμοι μέσα σε ένα σώμα κειμένων ενώ, όσο πιο αντιπροσωπευτικοί είναι για τις ανάγκες μιας εταιρείας, τόσο περισσότερο συμβάλλουν στην επαναχρησιμοποίηση του πόρου σε νέες εφαρμογές.

• **ε. Εννοιοστρέφεια (concept-orientation)**

- Ένας ορολογικός πόρος θα πρέπει να σέβεται την αρχή της εννοιοστρέφειας και τις λοιπές βασικές αρχές της θεωρίας της ορολογίας. Η εννοιοστρέφεια παίζει κομβικό ρόλο στην επαναχρησιμοποίηση ενός ορολογικού πόρου. Πολλές πιθανές εφαρμογές, όπως π.χ. μετάφραση, σύνταξη τεχνικών κειμένων, παραγωγή κειμένου με ελεγχόμενα λεξιλόγια, *βελτιστοποίηση ιστοσελίδων για τις μηχανές αναζήτησης (search engine optimization, SEO)* απαιτούν γνώση των συνώνυμων ή ισοδύναμων όρων για την κατασήμανση της ίδιας έννοιας. Τέλος, ένα άλλο σημαντικό ζήτημα είναι η διαθεσιμότητα και ο έλεγχος της ποιότητας των ορολογικών πόρων και εργαλείων για χρήση τους από μεταφραστές και άλλους πιθανούς χρήστες. Προς αυτή την κατεύθυνση συμβάλλουν σήμερα σημαντικές εθνικές και διεθνείς υποδομές που προωθούν τη γλωσσική τεχνολογία, όπως είναι η εθνική υποδομή ΑΠΟΛΛΩΝΙΣ (<https://apollonis-infrastructure.gr/whatwe-offer/services-and-tools/>) που παρέχει διαδικτυακές υπηρεσίες και εξειδικευμένα εργαλεία που διασφαλίζουν την πρόσβαση σε ποιοτικούς, επιμελημένους πόρους, με τρόπο σύμφωνο με τα διεθνή πρότυπα. Τέτοιου είδους είναι, για παράδειγμα, οι υπηρεσίες συσσώρευσης δεδομένων, οι υπηρεσίες ελέγχου ποιότητας δεδομένων, οι υπηρεσίες εμπλουτισμού μεταδεδομένων, οι υπηρεσίες ταξινόμησης περιεχομένου και παραγωγής σημασιολογικών αντιστοιχίσεων ή η υπηρεσία διαλειτουργικότητας και διαμεσολάβησης.

Τεχνολογική επάρκεια των χρηστών (1)

- **Τεχνολογική επάρκεια (technical competence):**
  - το σύνολο των γνώσεων, ικανοτήτων και δεξιοτήτων που απαιτούνται για την εκτέλεση των επιμέρους εργασιών κατά τη μεταφραστική διαδικασία, με τη χρήση τεχνολογικών πόρων, συμπεριλαμβανομένων των εργαλείων και των συστημάτων τεχνολογίας πληροφοριών που υποστηρίζουν τη συνολική μεταφραστική διεργασία (ΕΛΟΤ EN ISO 17100:2016).
- Η επάρκεια αυτή περιλαμβάνει:
  - δεξιότητες χρήσης εξειδικευμένων υπολογιστικών εργαλείων και ικανότητα αξιολόγησης των σχετικών λογισμικών, π.χ. συστήματα διαχείρισης ορολογίας, εργαλεία αυτόματης εξαγωγής όρων, λογισμικά μεταφραστικών και ορολογικών μνημών
  - γνώσεις θεωρίας πληροφοριών, ανάπτυξης βάσεων δεδομένων
  - πιο εξειδικευμένες γνώσεις και δεξιότητες που επιβάλλει η σύγχρονη ψηφιακή εποχή όπως γνώσεις των νέων μέσων και τεχνολογιών, χρήση σημασιολογικών δικτύων και οντολογιών, ενημέρωση για θέματα εμπιστευτικότητας και ασφάλειας των δεδομένων, προσαρμοστικότητα σε ευέλικτα, ανοιχτά και παγκοσμιοποιημένα περιβάλλοντα εργασίας κ.ά.

Τεχνολογική επάρκεια των χρηστών (2)

- Η τεχνολογία αναφέρεται ανάμεσα στα πέντε βασικά πεδία ικανοτήτων ενός επαγγελματία μεταφραστή, τα οποία περιγράφονται στο Πλαίσιο Ικανοτήτων του EMT (European Master's in Translation, 2017). Ειδικότερα, στο πεδίο της τεχνολογίας (εργαλεία και εφαρμογές), οι μεταφραστές θα πρέπει να γνωρίζουν:
  - να χρησιμοποιούν τις κατάλληλες κάθε φορά εφαρμογές ΤΠΕ, όπως και όλο το εύρος των εφαρμογών γραφείου, καθώς και να προσαρμόζονται γρήγορα σε νέα εργαλεία και πόρους πληροφορικής,
  - να χρησιμοποιούν αποτελεσματικά τις μηχανές αναζήτησης, τα εργαλεία των σωματών κειμένων, τα εργαλεία ανάλυσης κειμένου και τα εργαλεία μεταφραστικής τεχνολογίας,
  - να προεπεξεργάζονται, να επεξεργάζονται και να διαχειρίζονται αρχεία και άλλα μέσα ή πηγές που αποτελούν μέρος μιας μετάφρασης, όπως π.χ. αρχεία βίντεο και πολυμέσων, και να χειρίζονται τις τεχνολογίες διαδικτύου,
  - να γνωρίζουν τα βασικά στοιχεία της μηχανικής μετάφρασης και τον τρόπο με τον οποίο επιδρά στη μεταφραστική διαδικασία,
  - να αξιολογούν την καταλληλότητα των συστημάτων μηχανικής μετάφρασης σε μια ροή μεταφραστικών εργασιών και να εφαρμόζουν το κατάλληλο σύστημα, όπου χρειάζεται,
  - να εφαρμόζουν και άλλα εργαλεία υποστήριξης της γλωσσικής και μεταφραστικής τεχνολογίας, όπως λογισμικό διαχείρισης ροής εργασιών.

Τεχνολογική επάρκεια των χρηστών (3)

- Σύμφωνα με μια έρευνα (Zaretskaya et al. 2015), όπου μελετήθηκε η χρήση πέντε ειδών εργαλείων στη μεταφραστική πρακτική (μηχανική μετάφραση, μεταφραστικές μνήμες, σώματα κειμένων, εργαλεία διαχείρισης και εξαγωγής ορολογίας και διαδικτυακά διαθέσιμους πόρους), οι πρακτικές των μεταφραστών καθορίζονται σε μεγάλο βαθμό από:
  - την επίγνωση που έχουν για την γκάμα των υπαρχόντων πόρων και εργαλείων
  - τη συνολική τους στάση απέναντι στις τεχνολογικές εφαρμογές
  - τις συνθήκες εργασίας τους (π.χ. τομείς εξειδίκευσης, γλώσσες εργασίας, εργασιακό καθεστώς).
- Η Bowker (2014) αναφέρει ως βασικά στοιχεία της κατάρτισης των μεταφραστών στη διαχείριση ορολογίας την κατάλληλη εκπαίδευσή τους:
  - α) στην αξιολόγηση των διαθέσιμων εργαλείων
  - β) στη χρήση προγραμμάτων μεταφραστικού περιβάλλοντος που έχουν ενσωματωμένα εργαλεία διαχείρισης ορολογίας
  - γ) στον διαμοιρασμό και ανταλλαγή για την από κοινού δημιουργία και επέκταση ορολογικών πόρων.

ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΩΝ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗ ΝΟΜΙΚΗ ΟΡΟΛΟΓΙΑ

- Το υλικό στις διαφάνειες 39 – 45 έχει αντληθεί, μαζί με τις σχετικές παραπομπές, από τα κεφάλαια 7 και 8 (συγγραφέας: Παναγιώτης Γ. Κριμπάς) του συλλογικού έργου: Κριμπάς, Π.Γ., Ε. Λουπάκη, Μ. Πανταζάρα, & Ε. Τζιάφα (2023). *Ζητήματα ορολογίας στη σύγχρονη μεταφραστική πρακτική: Διεπιστημονικές προσεγγίσεις*. Αθήνα: Κάλλιπος, Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις.

Η σημειωτική σχέση ανάμεσα στη νομική έννοια, στον νομικό όρο και στο νομικό γεγονός

Σκέψη ή αναφορά:
νομική έννοια

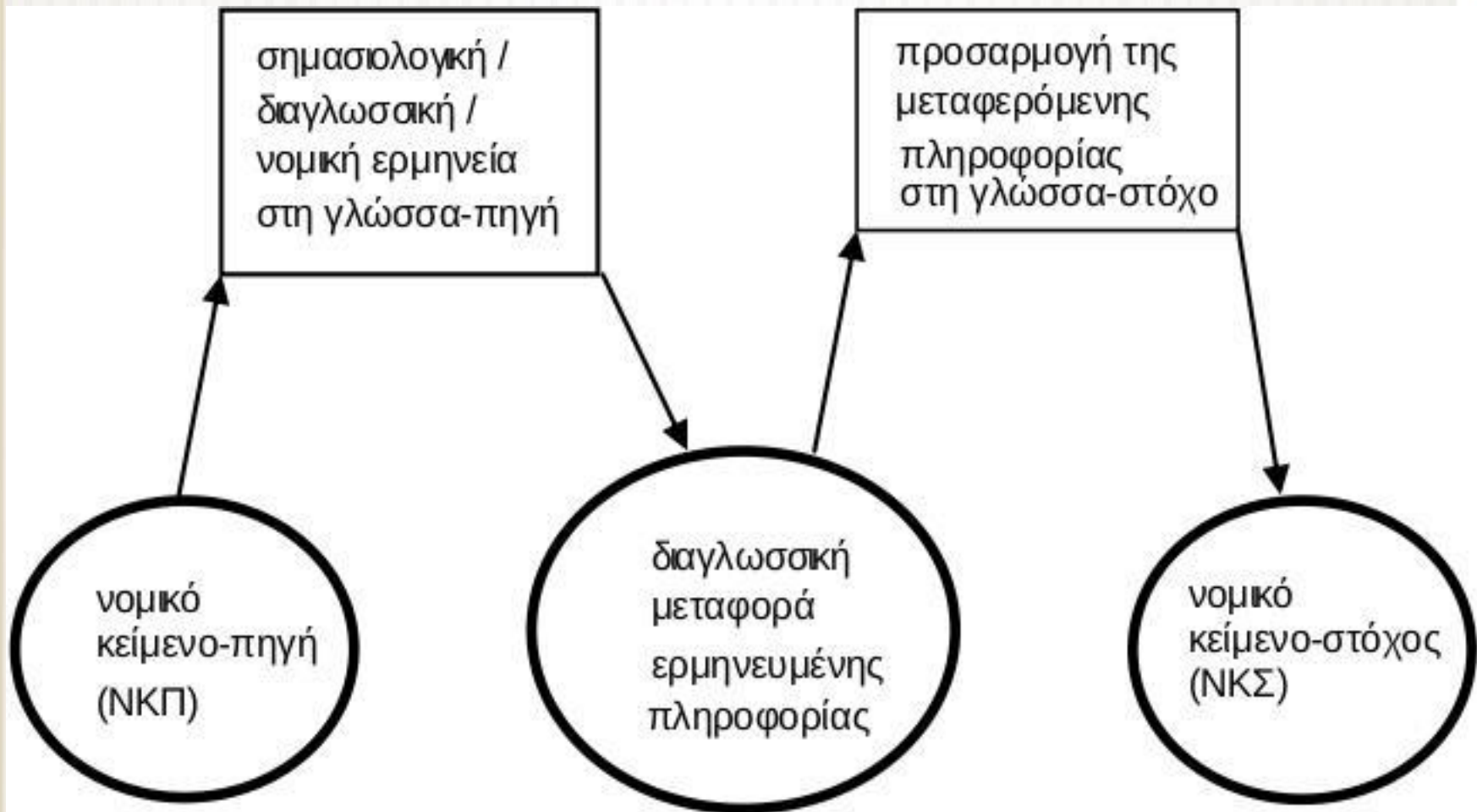

Αναφερόμενο:
νομικό γεγονός (πράξη/παράλειψη/κατάσταση)

Σύμβολο:
νομικός όρος

Η νομική μετάφραση, σχηματικά

Πολυγλωσσική νομική επικοινωνία

«[...], στη μετάφραση εντός πολυγλωσσικών νομικών συστημάτων όπως τα διεθνή θεσμικά περιβάλλοντα, κατά κανόνα, η διαγλωσσική αρμονία [*inter-linguistic concordance*] και η ενδογλωσσική συνέπεια [*intra-linguistic consistency*] είναι κρίσιμες για την κατασήμευση των εννοιών και των θεσμών του κοινού νομικού πλαισίου [*shared legal framework*] [...]. Αυτά τα εθνικά και διεθνή συμφραζόμενα της νομικής μετάφρασης δεν είναι ανεξάρτητα μεταξύ τους, αλλά αλληλεπιδρούν σε μικρότερο ή μεγαλύτερο βαθμό. Για παράδειγμα, οι αναφορές σε εθνικές νομικές έννοιες και θεσμούς είναι συχνές κατά τις διαδικασίες ελέγχου συμμόρφωσης [*compliance monitoring procedures*] σε διεθνές επίπεδο [...]. Ταυτόχρονα, οι διαδικασίες μεταφοράς [*transposition processes*] και η προσχώρηση σε παγκόσμιες καινοτομίες και πρότυπους κανονισμούς [*model regulations*] κατά τις διασυννοριακές ανταλλαγές μπορεί να οδηγήσει σε νομικές μεταφυτεύσεις [*legal transplants*] στις εθνικές έννομες τάξεις[...], ή να ενισχύσει τη διάδοση υβριδικών νομικών εννοιών που διευκολύνουν τις πολυεθνικές συναλλαγές και την ψηφιοποίηση [...].» (Prieto Ramos 2021: 176)

EN *compensation* > IT *risarcimento, indennizzo* ή *compenaszione*; Φαινόμενη συνωνυμία και ψευδοφιλία στη γλώσσα-στόχο

- Η Perruzzo (2012) αναφέρει την περίπτωση όπου όταν, εντός της ΕΕ, μεταφράστηκε ο αγγλικός όρος *compensation* 'αποζημίωση', η έννοια του ιταλικού όρου *risarcimento* 'αποζημίωση που καταβάλλεται από τον υπαίτιο' αυτονομήθηκε από την ιταλική εθνική νομοθεσία και χρησιμεύει πια ως κεφαλή στον σύμπλοκο πολυλεκτικό όρο *risarcimento da parte dello Stato* 'αποζημίωση που καταβάλλεται από το Κράτος', δηλαδή σε έναν όρο όπου, εννοιολογικά, θα αναμενόταν η χρήση του ιταλικού όρου *indennizzo* 'αποζημίωση' (Perruzzo, 2012: 178).
- Αυτό σημαίνει ότι, όταν ο εθνικός νομοθέτης κληθεί να μεταφέρει στο εθνικό δίκαιο αυτή την έννοια του Ευρωπαϊκού Δικαίου, θα πρέπει να έχει υπόψη του ότι, ειδικά στο Ευρωπαϊκό Δίκαιο, ο όρος *risarcimento* έχει διαφορετική σημασία από ό,τι στο εθνικό δίκαιο. Το ίδιο θα πρέπει να έχει υπόψη του και ο μεταφραστής που μεταφράζει κείμενα της Ευρωπαϊκής Ένωσης από τα αγγλικά προς τα ιταλικά.
- Ούτε ο ιταλικός όρος *compenaszione* θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί, παρότι ετυμολογικά ισοδύναμος με τον αγγλικό όρο *compensation* (< γαλλ. *compensation*), επειδή αυτός ο ιταλικός νομικός όρος δεν σημαίνει 'αποζημίωση' αλλά 'ικανοποίηση', υπό την έννοια της απόσβεσης αμοιβαίων χρεωστικών απαιτήσεων μέχρι το ύψος της ίδιας αξίας της απαίτησης.
- Συνεπώς είναι ψευδοφίλιος ως προς τη συγκεκριμένη νομική σημασία.

EN sales of goods > PL sprzedaż towarów ή sprzedaż rzeczy; ζητήματα νομικής και γλωσσικής συνέπειας στη γλώσσα-στόχο

- Η Stefaniak (2017) αναφέρει, ανάμεσα σε άλλες, την εξής περίπτωση: Κατά τη μετάφραση της πρότασης της Οδηγίας COM/2015/0635 final - 2015/0288 (COD) του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με ορισμένες πτυχές που αφορούν τις συμβάσεις για τις διαδικτυακές και άλλες εξ αποστάσεως πωλήσεις αγαθών, ο μεταφραστής είχε αμφιβολίες για το αν η βασική έννοια, την οποία κατασήμαινε ο αγγλικός όρος *sales of goods* 'πωλήσεις αγαθών', έπρεπε να μεταφραστεί στα πολωνικά ως *sprzedaż towarów* 'πώληση εμπορευμάτων'. Πολωνός εμπειρογνώμονας που ρωτήθηκε σχετικά πρότεινε να χρησιμοποιηθεί ο όρος *sprzedaż rzeczy* 'πώληση πραγμάτων' και ο ορολόγος συμφώνησε παρομοίως με τον ειδικό ότι αυτή ήταν η ακριβέστερη απόδοση· δεδομένου όμως ότι η αιτιολογική έκθεση της προτεινόμενης Οδηγίας περιείχε ρητή σύσταση να διατηρηθεί η ορολογία συνεπής με την ισχύουσα νομοθεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αποφασίστηκε τελικά να χρησιμοποιηθεί η απόδοση *sprzedaż towarów*, για να διατηρηθεί η συνοχή με την Οδηγία 2011/83/ΕΕ, η οποία όριζε την έννοια του αγγλικού όρου *goods* και τον απέδιδε ως *towary* 'εμπορεύματα', και συμπληρωνόταν από την προταθείσα Οδηγία (Stefaniak, 2017: 117).
- Εδώ βλέπουμε ξεκάθαρα ότι η *διακειμενικότητα (intertextuality)* παίζει πολύ σημαντικό ρόλο στη νομική μετάφραση, ιδίως στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπου κάθε νομοθετικό κείμενο έρχεται να προστεθεί σε ένα προϋπάρχον οικοδόμημα με καθορισμένες έννοιες και, ιδανικά, με ενδογλωσσική και διαγλωσσική συνέπεια στη χρήση της ορολογίας.

FR *hypothèque* > EN (Καναδάς) *mortgage* ή *hypothec*; διπτό δίκαιο (*bijuralism*) και μερική ψευδοφιλία στη γλώσσα-στόχο

- Στην επαρχία Κεμπέκ (γαλλ. Québec, αγγλ. Quebec) του Καναδά, όπου ισχύει ένα σύστημα διπτού δικαίου (*bijuralism*) (κοινοδίκαιο και αστικό δίκαιο), αλλά και διγλωσσία (αγγλικά και γαλλικά), όταν πρόκειται για νομική έννοια που δεν υπάρχει και στις δύο νομικές παραδόσεις ή διαφέρει ως προς διάφορες παραμέτρους ανάμεσα στις δύο νομικές παραδόσεις, η ισοδυναμία ανάμεσα στους οικείους νομικούς όρους εξαρτάται από το διπτό ερώτημα προς ποιους πολίτες (αγγλόφωνους ή γαλλόφωνους) απευθύνονται και στο πλαίσιο ποιου νομικού συστήματος (κοινοδικαίου ή αστικού δικαίου) χρησιμοποιούνται αυτοί οι όροι· έτσι, ένα νομικό κείμενο (και οι νομικοί όροι που περιέχει) μπορεί να απευθύνονται σε αγγλόφωνο κοινό που διέπεται από το κοινοδίκαιο, σε γαλλόφωνο κοινό που διέπεται από το κοινοδίκαιο, σε αγγλόφωνο κοινό που διέπεται από το αστικό δίκαιο, ή σε γαλλόφωνο κοινό που διέπεται από το αστικό δίκαιο (Maguire Wellington, 2001: 13).
- Στη συγκεκριμένη περίπτωση, επειδή η υποθήκη του κοινοδικαίου παρέχει στον ενυπόθηκο δανειστή άμεσο δικαίωμα στην κατοχή του ακίνητου (ή εξομοιούμενου με ακίνητο) περιουσιακού στοιχείου, ενώ η υποθήκη του αστικού δικαίου παρέχει μόνο δικαίωμα στα έσοδα από την πώληση του εν λόγω περιουσιακού στοιχείου κατόπιν αναγκαστικής εκτέλεσης και εκπλειστηριασμού (Pejonis, 2001: 828-829) (σημ. αυτό ισχύει και στην Ελλάδα), η απόδοση του γαλλικού όρου *hypothèque* με τον αγγλικό όρο *mortgage* είναι ορθή μόνο όταν το αγγλόφωνο κοινό στο οποίο απευθύνεται διέπεται από το κοινοδίκαιο ενώ, όταν το αγγλόφωνο κοινό διέπεται από το αστικό δίκαιο, η ορθή απόδοση είναι με τον αγγλικό όρο *hypothec*. Με άλλα λόγια, στο πλαίσιο του κοινοδικαίου υπάρχει ψευδοφιλία ανάμεσα στους όρους *hypothèque* και *hypothec*.

FR *hypothèque* > EN (Καναδάς) *mortgage* ή *hypothec*; διπλό δίκαιο (*bijuralism*) και μερική ψευδοφιλία στη γλώσσα-στόχο

- Οι δέκα (10) από τις δεκαέξι (16) παραπομπές στις διαφάνειες 46 – 49 έχουν αντληθεί από τα κεφάλαια 7 και 8 (συγγραφέας: Παναγιώτης Γ. Κριμπάς), ενώ υπόλοιπες έξι (6) από τα κεφάλαια 3 και 5 (συγγραφέας: Μαβίνα Πανταζάρα), του συλλογικού έργου: Κριμπάς, Π.Γ., Ε. Λουπάκη, Μ. Πανταζάρα, & Ε. Τζιάφα (2023). *Ζητήματα ορολογίας στη σύγχρονη μεταφραστική πρακτική: Διεπιστημονικές προσεγγίσεις*. Αθήνα: Κάλλιπος, Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις.
<https://dx.doi.org/10.57713/kallipos-128>

Βιβλιογραφία (1)

- Αλεβαντής, Π. (2014). Χρήση εργαλείων ορολογίας και ανάγκες σε ορολογία. Αποτελέσματα ερωτηματολογίου. Στο: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, *Πρακτικά Ημερίδας Εργασίας «Δίκτυο ορολογίας για την νεοελληνική γλώσσα και μετάφραση»*, Αθήνα, 11 Απριλίου 2014, Γραφείο Αθηνών της Γενικής Διεύθυνσης Μετάφρασης (σσ. 20-33). Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Αντιπροσωπεία στην Ελλάδα, 2014.
-
- Βαλεοντής, Κ.Ε., & Κριμπάς, Π.Γ. (2014). *Νομική γλώσσα, νομική ορολογία: Θεωρία και πράξη*. Νομική Βιβλιοθήκη.
-
- Boudreau, S., & Vandaele, S. (2007). Un multi-outil adapté au parcours cognitif de l'étudiant en traduction spécialisée: application à la biomédecine. *International Journal of Technologies in Higher Education*, 4(3), 7-19.
-
- Bowker, L. (2014). Terminology and translation. In H. J. Kockaert & F. Steurs (Επιμ.), *Handbook of terminology* (1st vol., pp. 304-323). John Benjamins.
-
- Bühler, H. (1982). General theory of terminology and translation studies. *Meta, Translators' Journal*, 27(4), 425-431.
-
- Kageura, K., & Marshman, E. (2019). Terminology extraction and management. In M. O'Hagan (ed.), *The Routledge handbook of translation and technology* (pp. 61-77). Routledge.
-
- Κατσογιάννου, Μ. (2004). Λεξικά Ορολογίας: Μεθοδολογία, Δομή και Περιεχόμενο. Στο Μ. Κατσογιάννου & Ε. Ευθυμίου (Επιμ.), *Ελληνική ορολογία: Έρευνα και εφαρμογές* (σσ. 167-192). Καστανιώτη.
-
- Κριμπάς, Π. Γ., Λουπάκη, Ε., Πανταζάρα, Μ., & Τζιάφα, Ε. (2023). *Ζητήματα ορολογίας στη σύγχρονη μεταφραστική πρακτική: Διεπιστημονικές προσεγγίσεις*. Κάλλιπος, Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις.

Βιβλιογραφία (2)

- Maguire Wellington, L. (2001). *Bijuralism in Canada: Harmonization methodology and terminology (Harmonisation de la législation fédérale avec le droit civil de la province de Québec et le bijuridisme canadien, fasc. 4)*. Department of Justice Canada.
-
- Newmark, P. (1988). *A textbook of translation*. Prentice Hall.
-
- Pavel, S., & Nolet, D. (2001). *Précis de terminologie*. Bureau de la traduction.
-
- Peruzzo, K. (2012). Secondary term formation within the EU: Term transfer, legal transplant or approximation of Member States' legal systems? *The Journal of Specialised Translation*, 18, 175-186.
-
- Prieto Ramos, F. (2021). Translating legal terminology and phraseology: Between inter-systemic incongruity and multilingual harmonization. *Perspectives – Studies in Translation Theory and Practice*, 29(2), 175-183.
-
- Stefaniak, K. (2017). Terminology work in the European Commission: Ensuring high-quality translation in a multilingual environment. In T. Svoboda, Ł. Biel & K. Łoboda (Επιμ.), *Quality aspects in institutional translation (= Translation and Multilingual Natural Language Processing 8*, pp. 109-121). Language Science Press.
-
- Warburton, K. (2017). Quality of terminology resources: A pragmatic approach. *Circuit*, 133.
-
- Zaretskaya, A., Corpas Pastor, G., & Seghiri, M. (2015). Translators' requirements for translation technologies: a user survey. In G. Corpas Pastor, M. Seghiri Domínguez, R. Gutierrez Florido & M. Urbano Medana (eds.), *AIETI 7: New Horizons in Translation and Interpreting Studies (Full papers)* (pp. 247-254). Tradulex.

***Ευχαριστώ
για την προσοχή σας!***